

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Факультет геолого-географічний
Кафедра фізичної географ, природокористування і геоінформаційних
технологій

Силабус курсу

ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Обсяг	Загальна кількість: кредитів 4; годин - 120
Семестр, рік навчання	2/1
Дні, час, місце	за розкладом занять
Викладач (-і)	Стоян Олександр Олександрович; кандидат географічних наук; доцент кафедри фізичної географії природокористування та геоінформаційних технологій
Контактний телефон	0677279321
Е-mail	physgeo_onu@ukr.net ; stoyan5691@gmail.com
Робоче місце	Шампанський пров., 2, ауд. 48, викладацька кафедри фізичної географії, природокористування і геоінформаційних технологій
Консультації	<i>Очні консультації:</i> пн., ср., з 13.00-16. <i>Онлайн-консультації:</i> Zoom, Viber за розкладом

КОМУНІКАЦІЯ

Комунікація зі студентами буде здійснюватися наступним чином:
physgeo_onu@ukr.net; stoyan5691@gmail.com Google Клас ZOOM
Viber телефон: 0677279321
аудиторія: за розкладом

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предмет вивчення дисципліни. збереження ландшафтної й біотичної різноманітності, рослинних угруповань та типів природних середовищ, підтримання загального екологічного балансу і сприяння сталому розвитку місцевостей та держави в цілому.

Пре реквізити курсу: «Глобалізаційні виклики», «Теорія природничої географії», «Природоохоронне право і оцінка впливу на довкілля (ОВД)». Набуті компетенції є основою для засвоєння дисциплін: «Моніторинг геосистем», «Кадастр і оцінка природних ресурсів України», «Біосферна етика».

Мета курсу. З'ясування комплексу заходів, спрямованих на збереження та сталого розвитку природних об'єктів.

Завдання дисципліни:

- розвиток нормативно-законодавчої бази у сфері природокористування з урахуванням міжнародних зобов'язань України та узв'язку з розвитком теорії і практики ведення природоохоронної діяльності;
- виявлення та заповідання або резервування для подальшого включення до ПЗФ територій, що потребують охорони;
- забезпечення збереження у межах ПЗФ ландшафтної та біотичної різноманітності, насамперед, рідкісних та зникаючих видів рослин і тварин, рослинних угруповань та типів природних середовищ шляхом здійснення належного менеджменту з використанням найкращих світових зразків і практики у природоохоронній сфері;
- участь у формуванні єдиної національної екомережі України шляхом сприяння збереженню усіх природних та відновлення, за потреб і можливостей, порушених екосистем у регіонах та участі утворенні Всеєвропейської еко мережі;
- співпраці установ із владними структурами, користувачами та власниками земель, залучення громадськості до управління територіями та об'єктами, надання рекреаційних послуг, сприяння зайнятості місцевого населення;
- здійснення еколого-освітньої, просвітницької та пропагандистської діяльності з метою виховання шанобливого ставлення до природи.

Очікувані результати. Здобувач повинен:

знати: основні термінологічні поняття з дисципліни; нормативно-правові засади організації, охорони й використання територій та об'єктів; ключові території та об'єкти природно-заповідного фонду України; основні етапи проектування та організації установ ПЗФ; основні заходи щодо забезпечення збалансованого природокористування та антропогенних навантажень; методи збору, систематизації, обробки, аналізу й інтерпретації інформації про природні компоненти;

вміти: складати обґрунтування на основі даних про фізико-географічний, екологічний та економічний стан території; оцінювати загрози стану території для розробки відповідних природоохоронних заходів; визначати диференційовані режими щодо охорони навколишнього середовища згідно функціонального зонування та аналізувати режим із висновками про його доцільність за інформаційними звітами; визначати за допомогою державного кадастру якісні характеристики територій та об'єктів, їх природоохоронну, наукову, освітню, виховну, рекреаційну та інші цінності; визначати структуру та закономірності функціонування природних комплексів, вплив на них антропогенних факторів та розробляти рекомендації щодо збереження та відновлення природних комплексів.

ОПИС КУРСУ

Форми і методи навчання

Курс викладається у формі лекцій (24 год.) та лабораторних занять (14 год.), організації самостійної роботи студентів (82 год.).

Основна підготовка студентів здійснюється на лекційних та практичних

заняттях, але у значній мірі покладається і на самостійне вивчення предмета здобувачами вищої освіти під час семестру. При викладанні дисципліни використовуються методи навчання: словесні – лекції; пояснювально-ілюстративні; застосування картографічних матеріалів, ілюстрацій, презентації. Практичні та лабораторні роботи, постановка і розв’язання прикладних завдань передбачених курсом. Методи дистанційного навчання – викладання дисципліни на відстані від викладача за допомогою інформаційних технологій (Zoom, інструментів Google). Інноваційні методи навчання – компетентнісний. Заняття на основі інформаційно комунікаційних технологій.

Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Поняття і зміст навчальної дисципліни. Геосистеми, як об’єкт охорони навколишнього середовища. Поняття геосистема, гео комплексів, ландшафт та їх співвідношення. Функції та основні властивості природних геосистем. Стан геосистем як предмет спостереження та оцінки. Природна і соціально-економічна складові геосистем.

Тема 2. Науково-історичні передумови охорони навколишнього середовища.

Тема 3. Методологічні концепції охорони навколишнього середовища. Сучасна наука в Україні.

Тема 4. Поняття територій та об’єктів особливої державної охорони. Класифікація природно-заповідного фонду України.

Тема 5. Моніторинг природної складової геосистем. Метеорологічні спостереження. Гідрологічні спостереження. Гляціологічні спостереження. Геохімічні спостереження. Геоморфологічні спостереження. Геоботанічні спостереження. Зоологічні спостереження. Мікробіологічні спостереження. Ґрунтові спостереження.

Тема 6. Урядові заходи в охороні навколишнього середовища.

Тема 7. Збереження ландшафтного різноманіття.

Тема 8. Глобальна система охорони природних геосистем. Цілі, сфера охоплення, вимоги і організація глобальної системи. Данні спостережень, бази даних.

Тема 9. Державна система охорони довкілля. Основна мета і завдання державної системи охорони. Організація і функціонування державної системи охорони навколишнього середовища. Суб’єкти державної системи охорони довкілля.

Тема 10. Міжнародні засоби, організації в охороні навколишнього середовища.

Перелік рекомендованої літератури

1. Андронов В.А., Варивода Є.О., Тітенко Г.В. Заповідна справа: навч. посібник. Х.: НУЦЗУ, 2013. 204 с.
2. Виявлення територій, придатних для оголошення об’єктами природно-заповідного фонду / За заг. редакцією О. Кравченко. Львів, 2015, 80 с.
3. Гродзинський М. Д. Ландшафтна екологія: Підручник. К.: Знання, 2014. 550 с.

4. Даус М.Є., Отченаш Н.Д. Гідроекологічні основи водного господарства, раціональне використання та охорона водних ресурсів: конспект лекцій. Одеса, ОДЕКУ, 2018. 192 с.
5. Заповідна справа в Україні : навч. посіб. / за заг. ред. М. Д. Гродзинського, М. П. Стеценка. К.: Географіка, 2003. 306 с.
6. Клименко М. О., Прищепа А. М., Вознюк Н. М.. Моніторинг довкілля, Підручник для студентів ВНЗ, Київ.: Академія, 2006. 359с.
7. Моделювання і прогнозування стану довкілля: підручник / за ред. В. І. Лаврика. К.: ВЦ Академія, 2010. 400 с.
8. Моніторинг довкілля: підручник / під ред. В. М. Боголюбова. Вінниця : ВНТУ, 2010. 232 с.
9. Свідзінська Д. В. Методи гео екологічних досліджень: геоінформаційний практикум на основі відкритої ГІС SAGA: навчальний посібник К.: Логос, 2014. 402 с.
10. Царик Л.П. Географічні засади формування і розвитку регіональних природоохоронних систем (концептуальні підходи, практична реалізація): Тернопіль: «Підручники і посібники», 2009. 320 с.

ОЦІНЮВАННЯ

Дисципліна «Охорона навколишнього середовища» оцінюється за 100-бальною шкалою. Розподіл балів, які отримують студенти представлений у таблиці.

Поточний та періодичний контроль				Підсумковий контроль (залік)	Сума балів
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3	Практичні заняття		
T1-T4	T5-T7	T8-T10	ПР1-ПР7		
15	15	15	15	40	100

Примітка: T1-T10 – номери тем, ПР1-ПР7 – теми практичних занять.

Поточний контроль - усний контроль (у ході опитування, бесіди, захисту практичних і лабораторних робіт); письмовий контроль (контрольна робота в письмовій формі, реферат, виклад матеріалу на задану тему в письмовій формі), практичний контроль (в ході лабораторних занять,); тестовий контроль; графічний контроль; програмований контроль (при перевірці рефератів, практичних і лабораторних робіт).

Періодичний контроль - контроль теоретичного матеріалу за заліковими модулями у вигляді письмової модульної контрольної роботи.

Підсумковий контроль за дисципліною – іспит в письмовій (тестовій) або усній формі. Іспит складає студент, який виконав усі обов'язкові види робіт, які передбачаються навчальною програмою дисципліни та під час опанування дисципліни набрав 24 і більше балів.

Залік складається студентом, який виконав в повному обсязі навчальну програму дисципліни. До заліку також допускаються студенти, які під час

засвоєння курсу набрали більше 60-ти балів. Студенти, успішність яких менше 60-ти балів, допускаються до заліку після відпрацювання незадовільних відміток, або пропущених за поважної причини занять за темами лекційних, практичних занять, самостійної роботи, перескладання модульних контрольних робіт при наявності дозволу деканату.

Додаткові (бонусні) бали. Нарахування бонусних балів передбачається в тому разі, якщо студент проявив ініціативу і виконав додаткові завдання.

Самостійна робота студентів.

- самостійне поглиблене вивчення викладених тем;
- самостійне вивчення зазначеного переліку тем;

Самостійна робота виконується студентами індивідуально, систематично, впродовж всього часу викладання дисципліни. Питання з тем, що відведені на самостійне вивчення, включені до контрольних заходів.

Контроль самостійної роботи студентів: перевірка конспектів та звітів, контрольні роботи, доповіді.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політика курсу визначається нормативними документами / Положеннями, які є чинними в ОНУ імені І. І. Мечникова

Політика щодо дедлайнів та перескладання: порушення термінів здачі запланованих навчальною програмою робіт знижує оцінку на 10% від загальної кількості балів, які можна отримати за завдання. Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату в зазначений термін за наявності поважних причин, передбачених нормативними документами МОН та ОНУ.

Політика щодо академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Неприйнятними у навчальній діяльності для учасників освітнього процесу є:

- використання родинних або службових зв'язків для отримання позитивної або вищої оцінки під час здійснення будь-якої форми контролю результатів навчання або переваг у науковій роботі;
- використання під час контрольних заходів заборонених допоміжних матеріалів або технічних засобів (шпаргалок, конспектів, мікронавушників, телефонів, смартфонів, планшетів тощо);

- проходження процедур контролю результатів навчання підставними особами.

За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності.

Політика щодо відвідування та запізнь: відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Мобільні пристрої: під час занять допускається використання мобільних додатків, Internet-мережі, електронних девайсів тільки з дозволу викладача.

Поведінка в аудиторії: активна участь, виконання необхідного мінімуму навчальної роботи, відключення мобільних пристроїв.